

A városok jövedelmei.

(A magyar civilizáció terjesztése.)

Írta: dr. Hollósy István.

Élénk érdeklődéssel különösen a városok érdekében lehetkezett mozgalmakat. Különösen a kongresszus törekvéseit, amelyeknek szivemből kívánom a sikert, annál inkább, mert a városok permanens kongresszusának eszméjét én vettem fel a millennium előtt megjelent a Városok Közigazgatásáról szóló művemben.

Az első kongresszus M.-Szigeten folyt le a millennium idejében majdnem eredmény nélkül. Azonban évről-évre jobban kezd kibontakozni a városok ügyének nagy fontossága, amely egy jelentőségű a civilizáció kérdésével. Vele, Róma, a Hamza városok története igazolja, hogy a városok szerepe nagyobb fontosságú az államéletben, mint bármely más tényező. Hazánkban pedig első rangú tényező abban a feladatban, hogy Szent István birodalmában uralják a magyar nemzet, a magyar civilizáció hatalma által.

Mert hogy eddig nem lett azzá, annak oka nagyrészen az a körülmény, hogy törvényeinkkel, községeinkkel mostohán bánt el a magyar törvényhozás, amely a magyar civilizáció jelentőségét még most sem akarja méltányolni és támogatni, elégnék tartván azt, ha a magyar nyelv terjedését az iskolák úgy-ahogy előmozdítják.

A kongresszusnak lenne feladata tehát hozzányúlni azokhoz az eszközökhöz, amelyek által nemcsak a magyar nyelv, de a magyar polgári osztály is erőre kapna, hatalomná nőni ki magát és lehetne arról is beszélni, hogy a kialakult magyar állam területén végre egy erős, egy jól-szervezett és modern magyar nemzet is találonothat, ne csak a hitbizományosok.

Ahhoz, hogy ez így legyen — az szükséges első sorban, hogy a városok ne utánozzák a hűbéri korszak hibáit, hanem hogy kezükbe vegyék a győgytárak, főtűzsdék, állami bérletek jövedelmeit, utóbbiakat oly módon, amint azt Wekerle, mint pénzügyminiszter kezdeményezte a fogyasztási adók bérleteivel — a rúnaolások által.

A városok kongresszusára felemelhetné szavát, mint Hont megye tette a győgytárak állami kezelése érdekében s ha Wekerle miniszterelnök szerencsés cse meg tudta váltani a regálék jogait az italmérséi üzletkezd — nem kétlem, hogy ne tudná módját ejteni a politikai jogok megváltásának is. Az pedig, hogy a dohányfőtűzsdék egyes tőkepénzesek helyett a szegénysorsban élhalt tisztviselők özvegyeinek juttasson kenyérkeresetet s a jövedelem többi részéből pedig az állam vagy város lásson hasznot — csak azon múlik, hogy a városok kongresszusára nem kérelmezte soha ezeket a jövedelmeket közcélokra.

Epp úgy hallgatott a kongresszus a községi takarékpénztárak, tűzbiztosítás felállítására kérdéseiről is — amelyek sok helyi érdeket sértenének, tehát hálátlan feladat volna azt szóvá tenni.

Eppen ez a bökkenő, hogy a hat évenként megválasztott polgármesterek nem kezdeményezhetnek ilyen dolgokat, mert kockázatjáték állásukat ez által.

A kongresszusnak tehát expedienst kellene keresni a törvényhozásnál, annak rendelkezéseinél, hogy a városi törvény alkosson egy olyan szervezetet, amely ezeket az üdörös dolgokat hivatalból köteles legyen megvalósítani, a számvétség és pénzügyi bizottság közreműködése mellett.

Értem e szervezet alatt a városok költségvetéseinek és zárszámadásainak készítésére kirendelt bizottságot,

amelynek feladatait a legapróbb részletességgel kellene, hogy előírja a városi törvény.

Visszatérve tehát a városok nagy jelentőségére, nem hallgathatom el, hogy a magyar alföld civilizációját mily nagy mértékben hátráltatták az óriási kiterjedésű uradalmi bérletek, az álközségek, amelyek uratlan területet képeznek a civilizáció térképein.

A városoknak fel kellene emelni szavukat az álközségek ellen s főleg a nagy magánbirtokok ellen, amelyek a kivándorlást, városok közterheinek emelkedését vonják maguk után. Itt vanok pl. a csongrádmegei nagy uradalmak, különösen az órgróf Pallavicini 67 ezer holdas birtoka, amelyből 45 ezer egy tagban képez egy álközséget úgy, hogy a környékbeli valódi községek roskadoznak a 80—100 százalék közt váltakozó községi pótdadók súlya alatt.

Tekintve, hogy egyáltalán kevés a népesség hazánkban s a kivándorlást megakadályozni csak úgy lehet, ha ottont alkothat a magyar munkás is azon a földön, 1-3 holdas bérletekkel, ahol az egyes nagybérlők 10 ezer holdas részletekben dúskálkodnak ma — azt hiszem a városok kongresszusán fog akadni egy lelkes hazafi, aki indítványozni fogja, miszerint Pusztaszerezen, az órgrófi uradalom központján honalapító Árpád éreves emlékére egy magyar város alapítsassék, amely szövetségi uton gyárak építése és mintaszervi szervezete által megmutassa az országának, hogy miként kell hazát, ottont és városokat alkotni a magyar faj számára.

Ha Róma, Velence államot tudtak alkotni — a magyar városok is megmutathatják, hogy miként kell a megalkotott, vérrel szerzett államot magyarrá tenni és fenntartani — sőt véreink számára lakhatóvá tenni.

Morituri vos salutant.

Írta: Mikszáth Kálmán.

Halottak napján mielőtt kimennének a temetőbe, állapodjatok meg egy gondolatnyira azoknál, akik szintén oda indulóban vannak, de úgy, hogy soha se jöjjenek vissza. Álljatok meg egy gondolatnyira. Morituri vos salutant! A haldköztök szölitának.

Egy felhivat bocsátott ki a napokban a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület (Lónyai-utca 47.) és egy jelentést. A gyászkeretes parté-cédalán szomorodott szívvel jelenti, hogy *hetvenhétézerkilencszázhuszonhárom* magyar halt meg a múlt évben tüdővészben.

Nemcsak osztrák provincia vagyunk hát — ahogy eddig panaszkodtunk, — hanem a halálnak is Magyarország a legjobban adózó tartomány. Innen arat, innen kaszál, Siratjuk a mohácsi csatát évszázadok óta s ezalatt évenként négyszáz annyi ember elpusztul csak ebben az egy betegségben, a nélkül, hogy talpra állanánk ellene. Mert lehet utját állani. Németország példája mutatja, hogy ott — a sanatóriumok felállítására óta a tüdőbeteg halálozási aránya huszonöt százalékkal kevesbedett. Huszezer embert lehetne tehát évenként megmenteni, éppen annyit, amennyi a mohácsi csatában elesett, ha nem siratnánk váltig a mohácsi csatát, de a helyett védekeznenk minél több sanatórium fölépítésével.

Eppen ezt a feladatot tűzte ki a József Szanatórium Egyesület, hogy sanatóriumokat állít fel az ország több alkalmas pontján s e végből bocsátott ki felhívást, egyelőre azokhoz szólót, akik halottak napján kedves halottaikhoz készülnek, virágokkal, koszorúkkal és méceikkel.

Állítsátok meg a kosztokat és hallgassátok meg!

Azt mondja a főhívás, hogy a virágokból amit a halottaknak veszték, lejtettek le egy szalut, és adjátok oda a haladókknak, a tizenkilencz ezer jelölnek, csak egy szalut, csak egy szalut az ártat, és a síra készülő fém-pakliát oltsátok el egyet (nem vassal azt a halottatok rossz néven) — hát ha az sírból újra kinyit egy piszkáló dót — itt az inasok bírhán.

Állítotok meg a fogatokat a miután ezt a szalut véstet lefektették, egy nyitotok el a többi nyitokkal a kedves halottakhoz. Tudni fog az úrról.

De ha a nélkül mentek ki hozzá, ezeket a sorokat olvassa, tudni fog az úrról is.

A József Kir. Szabolcsán Egyesület eszre ker minden jó embert, ne dobja félre a földi béthető lapját, és irgalomadsányát — társai fileréket, kerontat is, — küldje be az egyesületnek.

Hírek

Groh Ferenc érkezése. A debreceni elárvult rá egyház ut. pályázosa: Groh Ferenc nagyváradi kanonok és kispépost ma délután érkezett városunkba. A vonat megérkezését a város nevében Kovács József polgármester üdvözli, míg a kátholikus egyháztanács élén Unger Gusztáv kir. általóblai bíró üdvözli.

— **Székfoglalás.** Tóth Károly dr. jogakadémiai tanár ma tartja székfoglalóját a kollégium diáktörzsében. A székfoglalón jelen lesz a város képviselőtársaság Kovács József polgármester és Oláh Károly kultur. tanácsos.

— **Tályi Kálmán dr. diszpozítor.** Tályi Kálmán dr. városunk országgyűlési képviselője Karcag város diszpozítorává választotta.

— **Lung György halála.** Lung György tanácsosok, a főváros tanács egyik érdemes és kiváló tagja, 66. l-én hirtelen elhunyt. Kulcsos modorn, nyit természetű, igaz magyar ember volt, aki hivatalos állását becsülettel töltötte be. Nyugodt békével.

— **Tanfolyamnyit.** Varga Emil dr. kerületi orvos két heti tanfolyamra ment. Tovalléte alatt dr. K. Szalay Béla, ker. orvos helyettesíti.

— **A Szabadság-szobor.** A Szabadság-szobrot, melyet annak idején nagy lelkesedéssel és még több magasztalással helyeseltünk el nagy féltéssel az emlékhelybe, foltozó 2-án lebontották és a város ház udvarán helyezték el. Az Athénumok sok nézőre skadt, és nekünk is elfogódott a lelkünk, mikor látva a degradált szobrot, eszünkbe jutott: „Sic transit gloria mundi”.

— **Dohány bevéltés.** A magyar kincstár értesíti a vármegyét, hogy Dobozon és a vármegye területéről a dohánytermést december hó 10-étől február 25-ig váltja be. A dohány vármegyénk területén az idén igen jó termést hozott.

Hivatalváltás. A közigyelés Komárom Antal gyám-pénztört házipénztörőse, Sipos György házipénztört ellenőrt gyám-pénztörőse és Práter József pósmalmi tisztviselő házipénztört ellenőrré választotta. A megválasztottak november 1-én foglalták el hivatalukat. Üdvözöljük a megválasztottakat és szívósulók kívánjuk, hogy munkájukban, munkálkodásuk a város hasznára váljanak.

— **Az automobil és a kocsi.** Melyik drágább mulatság: az automobil vagy a kocsitársas? Sokan írják ezen a fejkéret, már 1. a tehetségekkel kezdött. A végén az automobilhoz csatlakoznak, mert lát az írást. Még sem érdekeltem azonban összehasonlítani egy kis költségvetést erről. Ha

fogatot tart valaki, mindenekeölt két lovat s kocsit kell beszeresnie. Tehát két lo kell első sorban. Ezeknek perze ismétlé is kell, már pedig nem csakely versződéses kerül, míg a város beisejében kap az ember, ha meg odakint a várososé, sok idő összeköltözik el. Az installébert perze éppen nem azes dolog. Kocsit szintén belekerül — rendez lovakat, összehámmal együtt — körülbelül 3500 koronába. Már most mennyibe kerül évenként az a luxus?

Amortizáció felmennyévi	525 K
Jávitásokra, kocsifényezésre, stb.	325 „
Lótarisza (lovaknak napi 200 K)	1825 „
Alátartozás	125 „
Kocsis	1200 „
Installéber átlag	300 „
Biztosítási díj	110 „

Évi költség tehát 4485 K.
Hát az automobil? Egy olyan gépkocsi, mely átlag napi 70 kint halad, vilámsosszira berendelve, amelynek 7800 márká a vételára, évenkénti befelekerül.

Amortizáció	1170 márká
Jávitás, kocsifényezés	448 „
Elektromos áram (óránként és kilométerenként 16 pf)	670 „
Accumulátor karbantartás	400 „
Gumi	500 „
Chaffeur	1200 „
Benzin	150 „
Biztosítás	200 „

Évi költség 6454 K = 4610 márká.
Ha benzinmotor helybe, akkor még 1. 1. 5250 márká, ami körülbelül 7300 koronának felel meg. Olcsóbb tehát mégis a kocsiközés, mint az automobil.

— **Rákóczi hamvainak három temetése.** A szokásos szerzetesok kisérőben, II. Rákóczi Ferenz testrészeit követvehalál halála után éppen háromszor temették el. Most van a negyedik temetés, mely végez hamvait a haza földnek átala. Mikos Kelemen Törökországj leverésben Rákóczi halála után, ha nem is túlságos bölcsészésséggel, de világosan írta a fejedelmi hamvak háromszori temetését. Rákóczi holtestét ugyanis mindjárt halála után fölbonították és az aprólékját egy ládha tővéen, a görög templomba eltemették. Így írta Mikos. Testének belső részei tehát abba a templomban hamvadtak el, hol Sibirik, Esterházy és Berenczy holtestei pihent. Külön temették el azonban a sírját is, melyről Mikos csak annyit ír: „A sírját Franciaországba hagyta, hogy küldjék”. Rákóczi tudvalegyen elutaztak öt esztendőjéi eszendei személföldés és megnagyvált között töltötte a Páris melletti Yerres község egyik kastélyában. Az itt lévő templom temetőkerítésben van eltemetve a sírja, mely föl a kolostor priusza 1737-ben a következő följelölést véssete latin nyelven.

„E kolostor temetőjében fekszik a szent életű II. Rákóczi Ferencnek, Isten kegyelméből a szent római birodalom hercegének, Erdély fejedelmének, a magyar királyság részét urinak s a székelyek prófjának szent sírja. A szentoni gondviseléséi eszadatos rendezéséből az élet különféle viszontagságain keresztül veszelőtetve, elnyugodott az Urban a Bosszporus melletti Kodostóban, a világ érvének 1735. évében, április hónap 8. napján, életének 59. esztendőjében”.

A harmadik temetés, vagyis a behalaszorított testnek Konstantinápolyba való szállítása és mellő végelátszóséggel való elhelyezése után halála után szintén egy hónap múlva történhetett meg. A holtest behalaszorítása után ugyanis még napokig kellett várni, míg a porta a hamvak elszállítására az engedelmét megadja, onnélfogva hűsét után a testet, egy nagy palotán kinyitótarták és így hagyták hordozni, miközben istentisztelet folyt a ravatal mellett. Törökök, örmények és görögök nagy részével állított körül a fejedelm holtestét, de kivált a törökök elg lehetett meggyón róla, hogy Rákóczi csakugyan meghalt. Azt állították, hogy irkon elment a boldogság társai mást állították helyébe. Április 15-én istentisztelet után a kocsiporsót végez bezárták és Mikos szerint „egy kis házba”

